

Cele trei mistere ale jocului

Sunt mai bine de treizeci de ani de atunci, de când am fost pentru prima oară invitat să predau, vreme de trei ani, la Universitatea din Viena.

În apropierea universității erau două clădiri masive, de sfârșit de secol XIX, identice, așezate față în față: *Kunsthistorisches Museum* și *Naturhistorisches Museum* – muzeul de istorie a artei și cel de istorie a naturii.

Aveam pe vremea aceea o legitimație de jurnalist din România, care îmi dădea drept de liber acces la mai toate muzeele din Austria. Cum să nu profiți de așa ceva?

Primul în care am intrat, lesne de ghicit, a fost muzeul de artă. L-am străbătut pe îndelete, sală cu sală, zile de-a rândul. Apoi am devenit un obișnuit de-al casei. Nici nu mai era nevoie să arăt legitimația: portarul mă saluta reverențios de fiecare dată, de îndată ce mă apropiam de intrare.

Popasul fie și numai pentru câte un sfert de oră la *Kunsthistorisches* devenise un ritual. Mergeam direct către sălile preferate, unde zăboveam în fața acelorași tablouri arhicunoscute.

Cel mai adesea mă opream la sala cu picturile lui Bruegel cel Bătrân, pictor german din veacul al XVI-lea. Erau expuse acolo, pe lângă altele, trei capodopere ale artistului: *Turnul Babel*, *Purtarea crucii* și *Jocuri de copii*. Toate au în comun aglomerarea halucinantă de detalii. În cel dintâi sunt surprinse, în prim-plan, o serie de siluete umane, însă conglomeratul exorbitant de detalii se vedește în special în arhitectura turnului, cu nenumăratele etaje suprapuse și cu labirintul de ziduri și de scări încă în construcție. *Purtarea crucii* ilustrează un episod binecunoscut din istoria neotestamentară. Cu totul frapant este că silueta lui Isus, strivit sub greutatea crucii pe care e condamnat să o care către locul execuției, abia se distinge, o mică pată chiar în mijlocul tabloului, înconjurată de o fojgăială de sute de siluete umane,

din prim-plan până în adâncul orizontului, fiecare făcând câte ceva și câștigându-și astfel locul de „personaj” în povestea biblică.

La fel de coplesit de un furnicar de oameni, masați într-o piață publică și pe străduțele laterale, este și tabloul *Jocuri de copii*. Toți însă, într-un chip miraculos, fac același lucru: se joacă. Asta înțelegem cel puțin din mișcările corpurilor, din asocierea lor, cel mai adesea, în perechi sau în grupuri și, nu în ultimul rând, din accesoriile pe care le folosesc, precum bețe, cercuri, catalige etc.

Tabloul e accesibil și pe internet, însă ca să-l descoperi cu adevărat trebuie neapărat să-l parcurgi în detaliu. Asta, în loc să-i scadă straniețatea, misterul, le potențează.

Un lucru straniu e faptul că, în ciuda titlului tabloului, personajele care îl populează nu par a fi copii. Atât fețele, cât și corpurile par mai degrabă să indice o vârstă incertă, ca și cum am avea de a face cu niște adulți încremeniți cumva în copilărie. E probabil efectul unei iluzii picturale care a durat veacuri de-a rândul, în reprezentarea vădit îmbătrânită a copiilor din scene colective și chiar din portrete. Însă aici, în acest tablou, amestecul de trăsături sugerează una dintre stranietățile jocului însuși, pe care îl deprindem la cele mai fragede vârste și de care nu ne săturăm până la adânci bătrâneți. Ca adulți și ca vârstnici nu ne mai jucăm șotronul, de-a v-ați ascunselea sau lapte gros, jucăm în schimb șah, canastă, go sau bridge, sau, de unii singuri, solitaire.

Al doilea lucru misterios e infinita varietate a jocurilor și a jucăriilor cu care ne jucăm. Jocurile, câte sunt cunoscute și recunoscute, omologate, sunt asemenea limbilor din toate timpurile și de pe întreaga suprafață a globului. Se spune că, în momentul de față, ar fi vorbite pe glob vreo 8 000 de limbi. Dar câte feluri de jocuri se joacă? Sau s-au jucat? La *Kunsthistorisches* am stat ore și ore în fața tabloului lui Bruegel, încercând să înțeleg, să recunosc eventual, ce face fiecare personaj sau fiecare grup de personaje.

În fine, cel de-al treilea lucru de mirare e seriozitatea jocurilor. Personajele lui Bruegel nu râd, nu se amuză. Par, dimpotrivă, foarte concentrate la ce fac. Și totuși, în ciuda acestei seriozități care nu

o dată ne dă bătaie de cap, jocurile ne aduc cel mai adesea bucurie și un sentiment de libertate cum rareori ne e dat să încercăm altminteri.

Cartea pe care o ai în mâini te ajută să explorezi toate cele trei taine ale jocului. Poți să o citești cu ochi de copil sau de adult, cu gândul la copilul care ai fost sau la adultul care vei fi. Vei descoperi în ea sumedenie de jocuri, unele pe care le-ai jucat și tu, altele neștiute, ademenitoare, unele răștiute, altele încă neomologate, unele jucate în faptă, altele doar în imaginație. Unele povești au să te amuze, altele te vor pune pe gânduri.

Eu unul trebuie să recunosc că, deși am revenit în Viena de zeci de ori, nu am ajuns să intru și la *Naturhistorisches Museum*. Și asta, nu în ultimul rând, și din pricina tablourilor lui Bruegel.

Liviu Papadima

Jocuri inventate

Florin Bican

Am crescut cu convingerea că niciodată nu voi avea toate jucăriile din lume. Și nici nu le-am avut. Multe din jucăriile pe care mi le doream nici nu se inventaseră și au rămas neinventate până azi. Așa că am început să-mi fac jucării din orice – cutii goale, bețe, sârme, sfori, tuburi, piese de la aparate defecte, obiecte de uz casnic, dar mai ales din jucării stricate (tot de mine), care în urma dezmembrării căpătau puteri miraculoase și generau jocuri pe măsură. Încet, încet jucăriile au fost înlocuite de cărți. Cu cărțile mă joc și acum.

Tobă de carte

[ILUSTRĂȚII DE MAX GRUENWALD]

„...ce lungi agonii auzite, de fluturi închiși într-o tobă.“

Florin Mugur, *Cel mai tânăr*

Când în ghetele pregătite pentru venirea lui Moș Niculae am găsit cărți, am fost sigur că Moșu' făcuse o greșeală. De-abia începusem clasa întâi și încă nu știam să citesc. Și nici n-aveam de gând să învăț. Ce să fac cu cărțile? Știam că Moș Niculae aduce jucării cu care te poți juca *imediat*. M-am îndepărtat de instalația cu ghete și cărți, fără să o ating. Ai mei n-au zis nimic.

Da' pân' la urmă Moșu' și-a dat seama de greșeală. Înainte să mă culc, a revenit – pe ascuns, cum făcea mereu – cu o jucărie. A lăsat-o peste teancul de cărți, deasupra ghetelor. Era o tobă! Nu mi-a plăcut, dar am acceptat darul pentru că știam că nemulțumitului i se ia... Nici bețe n-avea toba aia. O văzusem și la librăria de pe Pieptănari – pentru că n-avea bețe, se vindea cu preț redus. Am început să mă joc *imediat* cu toba. Da' cum poți să te joci cu o tobă fără bețe? Am dat-o de-a dura până m-am plictisit. Apoi am început să bat în ea cu bibelouri, până m-au trimis părinții la culcare.

A doua zi, cum am venit de la școală, m-am și apucat să bat în tobă. Voiam să-i fac proba înainte să se întoarcă părinții mei de la lucru. Am bătut în ea cu tot ce găseam prin casă: umerase, linguri, cuțite, furcu-lițe, o șurubelniță, o cheie de paișpe și un făcăleț.

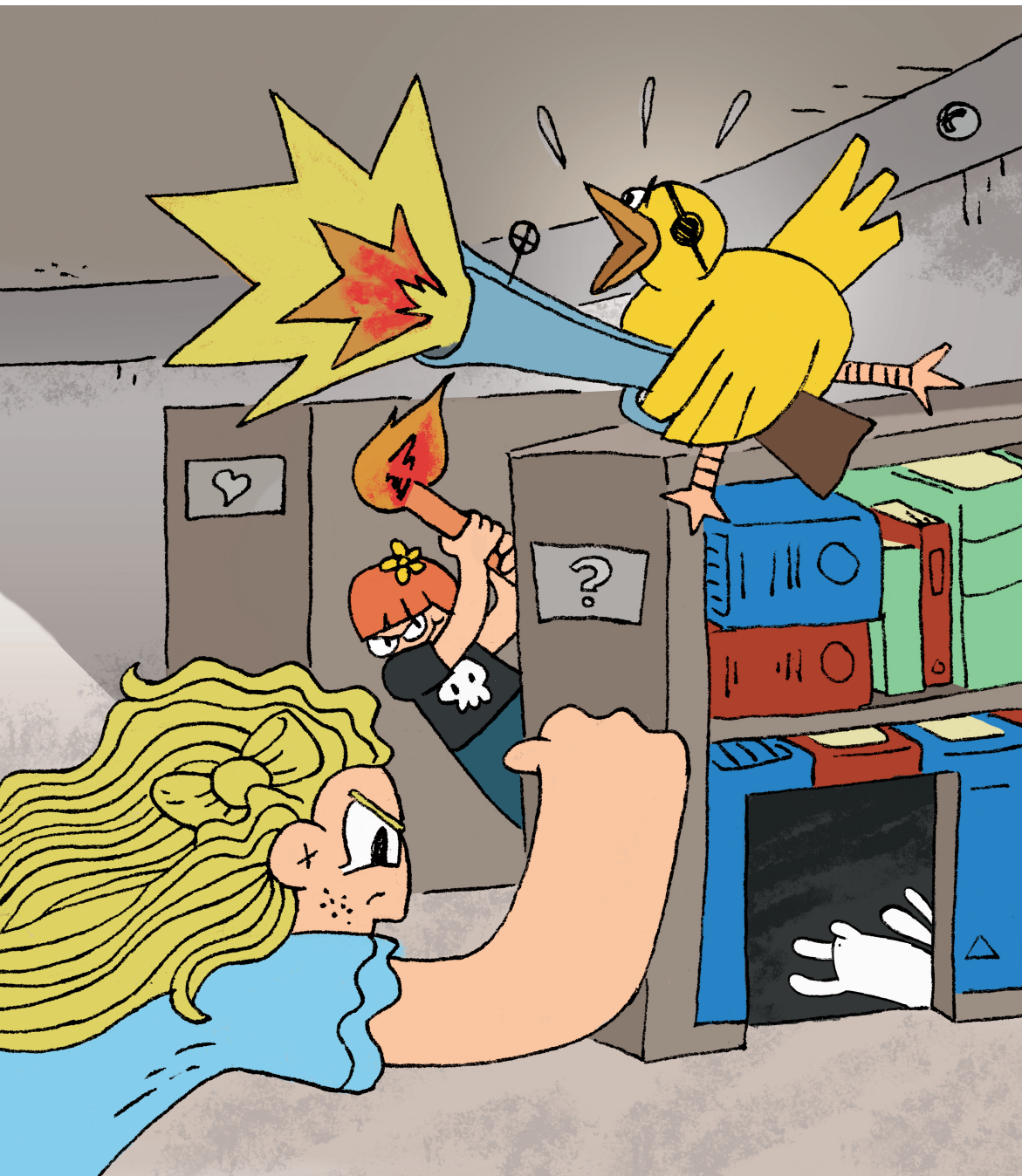
Când m-am întors de la școală în ziua următoare, domnu' Dendrea, vecinul de deasupra, mă aștepta în scara blocului.

— Bună tobă ți-ai luat, m-a întâmpinat el.

— Mi-a adus-o Moș Niculae, am dat eu să mă scuz.

Dar domnu' Dendrea nu părea deloc supărat. M-a întrebat cu admirație în glas:

— Da' ce-are, dom'le, în ea toba aia de sună așa?

— Păi... nu știu.

— Io-n locu' tău m-aș uita. Trebuie să aibă ea ceva înăuntru de face așa frumos.

Acasă, am luat deschizătorul de conserve și m-am apucat să desfac toba. N-a mers din prima, dar m-am mai ajutat cu șurubelnița și până la urmă am reușit să-i scot capacul.

Pe peretele interior al tobei erau numai rafturi cu cărți, de jur împrejur. Dintr-un pas am fost înăuntru. Rafturile îmi veneau până deasupra capului. Trebuia să mă întind ca să ajung la cărțile de sus.

— Cauți o carte anume? am auzit în spatele meu.

Mai auzisem bibliotecare la biblioteca de cartier de pe Pieptănari, așa că nu m-am speriat. M-am întors:

— Caut o carte care să știu io s-o citesc, i-am răspuns.

— În ce clasă ești?

— A-ntâia.

— Aha, a zis ea lămurită.

S-a uitat în jur și a scos dintr-un raft o carte cu coperti cenușii.

— E despre o fetiță care vinde chibrituri pe stradă, a spus bibliotecara și mi-a întins cartea.

M-am dat un pas înapoi.

— Pe asta nu știu s-o citesc. N-am voie să mă joc cu chibrituri, m-am scuzat.

— Bine, s-a învoit ea și a pus cartea la loc.

A scos alta. Cu coperti negre.

— Asta cu ce-i? m-am trezit întrebând-o.

— Cu un pui de prepeliță care nu ascultă de mămica lui și-l împușcă vânătorul.

— Nici pe asta nu știu s-o citesc. Da' una cu un pui care să-l împuște el pe vânător n-aveți?

— Nu ținem desene animate, mi-a explicat bibliotecara.

A pus cartea la loc și a scos alta. Cu copertă colorată.

Îmi plăcea. Dar ca să nu mă păcălesc, am întrebat:

— Asta cu ce-i?

— E cu o fetiță care cade în vizuina unui iepure și ajunge într-o lume unde totul e altfel.

— Pe asta cre' că știu s-o citesc...

Am întins mâna după carte. Bibliotecara mi-a dat-o cu un zâmbet. I-am mulțumit și m-am așezat pe jos, sprijinit de rafturi. Am început să citesc. Pe litere, cum știam. Fiecare literă îmi porunceă un sunet și sunetele se împleteau în cuvinte. Din spatele cuvintelor țâșneau înțeleșuri care se împleteau în imagini mai ceva ca la desene animate.

Când am terminat cartea, am văzut că ieșisem din bibliotecă. Și din toabă. Stăteam pe jos în camera mea, cu cartea pe genunchi, și simțeam povestea plutind peste tot în jurul meu. Toba zăcea într-un colț, ca o cutie de conserve golită și aruncată pe marginea căii ferate.

Pentru că stricasem toba, n-am mai avut voie să ies la joacă toată săptămâna. Dar între timp învășasem să citesc. Moș Niculae îmi adusesese multe cărți. Așa că am putut ieși în multe alte locuri. Am ajuns chiar și pe strada lu' fetița cu chibrituri...

Cuprins

5 *Cele trei mistere ale jocului*, Liviu Papadima

JOCURI INVENTATE

11 Florin Bican, *Tobă de carte*
Ilustrații de Max Gruenwald

17 Nora Iuga, *Neuitatul carnaval*
Ilustrații de Adelina Butnaru

23 Mihók Tamás, *Datu-n-barita*
Ilustrații de Andrei Damian

31 Raluca Poenaru, *Avioanele*
Ilustrații de Max Gruenwald

37 Alexandru N. Stermin, *Apă-Vie, Apă-Moartă*
Ilustrații de Irina Bek

45 Daniela Ulrieriu, *Soare, Oare, Are, Re. Jocuri de altădată*
Ilustrații de Oana Ispir

53 Simona Vilău, *Dameșah*
Ilustrații de Simona Vilău

CALEIDOSCOP CU JOCURI ȘI JUCĂRII

59 Angela Baci, *poză la minut*
Ilustrații de Adelina Butnaru

67 Ioana Bot, *Istории cu păpuși*
Ilustrații de Irina Bek

73 Dana Grigorcea, *Jocul de șah*
Ilustrații de Simona Vilău

81 Călin-Andrei Mihăilescu, *Minunata după-amiază a micuței
Chloe și a tatălui ei, Ariel*
Ilustrații de Dan Ungureanu

87 Lavinia Mihók, *Lângă fântână mor de-al setei chin*
Ilustrații de Irina Bek

93 Veronica D. Niculescu, *Bile, bețe și cuvinte*
Ilustrații de Andrei Damian

99 Adina Popescu, *Vine vacanța...*
Ilustrații de Max Gruenwald

109 Ana Rotea, *Păpușa ultimă*
Ilustrații de Dan Ungureanu

JOCURILE IMAGINAȚIEI

117 Ioana Bâldea Constantinescu, *Sindbad*
Ilustrații de Oana Ispir

123 Adelina Butnaru, *Lumea e un sendviș gigantic?*
Ilustrații de Adelina Butnaru

127 Sandu Florea, *Amintiri din Bardonia*
Ilustrații de Alexandru Ciubotariu

133 Laura Grünberg, *De-a v-ați ascunselea. Conjugări*
Ilustrații de Dan Ungureanu

141 Ioana Nicolaie, *Dispari!*
Ilustrații de Andrei Damian

147 Simona Popescu, *Jocuri și jucării pentru tot felul de copii*
Ilustrații de Oana Ispir

156 Ilustratori